

Štrajkovi radnika iz pojedinih firmi i u nekim regionima nisu uspeali da zatalasaju Srbiju, tako da se pokazalo da bez strateške saradnje nema uspeha

Preteću jesen ohladilo nejedinstvo sindikata

TEMA MESECA

Beograd, Užice, Vranje, Kragujevac - Ako se u internet pretraživač Gugl ukuca „vruča jesen u Srbiji“ dobije se više od 16.000 rezultata, od kojih se većina odnosi na najave sindikalnih predstavnika i radnika proпалих preduzeća da će se „baš ove jeseni“ izboriti za uskraćena prava. Iz godine u godinu tako je u teoriji, ali u praksi nema ni mlake sindikalne jeseni. Iako je početkom godine izgledalo kao da su sindikati odlučili da „lupe šakom o sto“ i od države traže da radnici dobiju sve ono što im pripada, to se još nije dogodilo. U tome ih je izgleda omela svetska ekonomska kriza ili je to samo izgovor za to što radnici, ili bar njihovi sindikalni predstavnici nisu dovoljno jaki, niti ujedinjeni, da bi mogli da se suprotstave vladajućoj strukturi. Kada je krajem decembra prošle godine zamrznut Opšti kolektivni ugovor, sindikati su odlučili da „ne dižu veliku buku“.

Iako je izgledalo da su sindikati konačno odlučili da „lupe šakom o sto“, to se još nije dogodilo

Tokom proleća i leta na ulice Beograda izlazili su vojni rezervisti, radnici Magnohroma i Zastave elektro, a činjenica je da se protesti primete tek kada nezadovoljnici dođu u Beograd ili blokiraju neki put i prugu i zato je logično postaviti pitanje zašto je u Srbiji slaba sindikalna organizovanost. Nezadovoljni time što institucije socijalnog dijaloga u Srbiji ne funkcionišu predstavnici nekoliko sindikalnih organizacija odlučili su da početkom ove nedelje formiraju Krizni socijalno-ekonomski savet.

- O sudbini radnika i građana ne mogu da odlučuju uske interesne grupe, kao što je to sada slučaj u radu Socijalno-ekonomskog saveta Srbije. Postojeći SES ne predstavlja ni radnike ni poslodavaca a polovina njegovih članica nema legitimitet, odnosno nije reprezentativna - rekla je Ranka Savić, predsednica Asocijacije slobodnih i nezavisnih sindikata. Ponudićemo konkretna rešenja, projekte i predloge Vladi Srbije ali pre svega skupštinskim odborima i poslaničkim klubovima, naglasila je Ranka Savić. Krizni SES bi odmah trebalo da počne da radi na predlozima za izmene i dopune Zakona o radu a od sledeće sedmice počće formiranje Kriznih saveta širom Srbije. U radu ovog Saveta učestvuju i Asocijacija malih i srednjih preduzeća i preduzetnika Srbije, Unija tekstilaca Srbije, Srpska TV mreža, Asocijacija slobodnih i nezavisnih sindikata, Konfederacija slobodnih sindikata i Industrijski sindikat.

Nastavak na stranama 4 i 5f

Noći provedene na beogradskim ulicama donele rezultat samo najupornijima: Radnice Zastave elektro iz Rače tokom avgustovskih protesta

U FOKUSU - Uoči okruglog stola o rezultatima tranzicije u vreme globalne krize

Dr Mihael Erke:
Ukidanje neravnoteže

Strana 2f

ANALIZA - Uz pad standarda, zaposlenima u Srbiji najveća opasnost preči od gubljenja posla

Socijalne posledice dugotrajnije od krize

Strane 2f i 3f

TEMA - Sindikalna povereništva u Kragujevcu, Užicu i Vranju

Između čekića i nakovnja

Strane 4-5f

POVODOM - Izmene Zakona o javnom informisanju i status novinara

Otkazi glavna pretnja, plate na nizbrdici

Strana 6f

INICIJATIVE - Sindikati prosvetnih radnika najavljuju oštar otpor

Zajednički nastup zavisi od ponude ministra

Strana 6f

IZAZOVI - Iako se prvi znaci prestanka globalne agonije već propagandno eksploatišu, stručnjaci tvrde da najgore tek dolazi

Krah države blagostanja

Strana 7f

NA MARGINI - Srbija pogodna i za anarho-sindikalistički pokreti

Crveno-crni prevratnici

Strana 7f

TRAGOM - Zaposlenima u javnim preduzećima besplatne akcije vrede manje od očekivanog

Deo kolača drastično okrnjen

Strana 8f

Uoči okruglog stola o rezultatima tranzicije
u vreme svetske ekonomske krize

Ukidanje neravnoteže

Globalna kriza se mnogima čini jezivom: ljudi su svesni da njihov životni standard, kao i njihove elementarne potrebe zavise od postojeće krize. Svesni su da čak i njihovo dnevno tuširanje ili jutarnja kafa zavise od događaja koji se odvijaju na tržištima kapitala u Njujorku i Londonu. Ti događaji suviše su komplikovani da bi bili shvaćeni i, kako izgleda, ne može se uticati na njih. Zbog toga se traže uzroci krize u „pohlepi“ bankara i finansijskih spekulanta. Međutim, uzroci krize ne mogu se naći samo u ljudskim slabostima, kao što je navedena „pohlepa“, već i u logičkom rezultiranju nestabilne i neuravnotežene svetske ekonomije.

Rast globalne ekonomije iz 2000. godine bio je praćen sa tri faktora koji su remetili ravnotežu, koji su i na kraju doveli do velike krize. Prvi faktor tiče se odnosa plata i profita, uključujući i prihode rukovodećih kadrova. Dok su plate u najvećim ekonomijama stagnirale, ili čak i padale, u Nemačkoj i u SAD, počevši od sedamdesetih godina, profiti su dostizali astronomske visine. Zbog stagniranja plata, stajala je i masovna tražnja za dobrima i uslugama koji se proizvode u realnoj ekonomiji. Takođe su bili i slabi motivi da se investira u realnu ekonomiju. Akumulirani prihodi su tako ostajali u finansijskoj sferi i tekli su, kako se sada i pokazuje, u sve riskantnije i „avanturističke“ strukture.

Iz toga je proistekao i drugi remetački faktor ravnoteže, koji se pojavio između finansijskog sektora i realne ekonomije. Pod normalnim okolnostima finansijski sektor omogućava i olakšava transakcije u realnoj ekonomiji. Međutim, u proteklim godinama finansijski sektor je razvio svoju sopstvenu dinamiku, koja ga je odvajala od realne ekonomije. Može se reći da se akumulirani resursi u finansijskom sektoru razdvajaju od stečenih prihoda u realnoj ekonomiji. Resursi, doduše, nisu ništa drugo do potreba za ostvarivanjem budućih prihoda. Kada prihod, pod kojim se pre svega podrazumevaju dohoci, ne prate rast resursa, onda oni na kraju postaju bezvredan papir, koji se tokom krize spaljuje.

Treći faktor neravnoteže prepoznaje se u činjenici da se svetska ekonomija nalazi u stanju konflikta i zemlje po pravilu ne eksponiraju uravnotežene bilanse. Ima država, kao što su Kina, Japan, Nemačka i OPEK zemlje koje izvoze više dobara nego što uvoze. Time one generišu suficit koji postaje kredit za zemlje kao što su SAD, Špa-

Dr Mihael Erke

U FOKUSU

trošnju, neravnoteža raste i učvršćuje se.

Srbija kao deficitna zemlja poslednjih godina profitirala je zahvaljujući stranim kreditima koji su bili masovno dostupni. Profit je nastao od prva dva faktora remećenja ravnoteže. Srbija je tako 2008. godine bila u mogućnosti da istovremeno pogorša svoj bilans spoljne trgovine i da ostvari privredni rast. Istovremeno za Srbiju je svetska kriza sinonim za opadanje stranih kredita. Sada se, prema preporukama MMF-a, mora sniziti spoljašnji dug, što znači ograničiti potrošnju i uvoz, dok se izvoz mora povećati. Međutim, zbog krize

Razvijene zemlje moraju više da kupuju proizvode od država u tranziciji: Dr Mihael Erke

Srbija ne može povećati izvoz, što dovodi do apsurdnog rezultata da država koja se na evropskom nivou smatra siromašnom, mora još više da osiromaši kako bi mogla da se oslobodi evropske i svetske privrede.

Pitanje, dakle, glasi: Ko treba da kupuje izvozne proizvode Srbije (i svih ostalih zemalja zapadnog Balkana i centralne Evrope)? Odgovor glasi: Države zapadne Evrope - pre svih Nemačka - koje su generisale suficite. Pošto je Srbija pri-

Zbog krize Srbija ne može povećati izvoz, što dovodi do apsurdnog rezultata da država koja se smatra siromašnom, mora još više da osiromaši kako bi mogla da se oslobodi neravnoteže evropske i svetske privrede

nija, zemlje centralne Evrope i zapadnog Balkana, koje više uvoze nego što izvoze. Te zemlje se automatski zadužuju kod suficitnih zemalja. Problem nije u postojanju suficitnih i zaduženih zemalja, već u trajnosti suficita i deficita. Nemački izvozni suficit je na primer 2007. godine iznosio koliko i nacionalni prihodi Mađarske, Bugarske i svih baltičkih država zajedno. Naknadni problem u ovom kontekstu je i primena spoljašnjeg kredita u zaduženim zemljama, na primer u Srbiji, jer kada krediti finansiraju privatnu po-

morana da se oslobodi dugova i da šteti, onda bi Nemačka trebalo da poveća svoju domaću tražnju za proizvodima, koji između ostalih potiču i iz Srbije. Privrede mogu ponovo da budu doveđene u stanje ravnoteže jedino ukoliko neravnoteža bude dekonstruisana od obeju strana, za šta još ne postoje pokazatelji. Međutim, preduslov za to bi bila ekonomska koordinacija na evropskom nivou (u idealnom slučaju na globalnom), koja je do sada bila prisutna samo u oblastima monetarne politike.

Renomirani stručnjaci u Aeroklubu 29. septembra

U pokušaju da se pronađu odgovori na navedena pitanja Fridrih Ebert fondacija u utorak 29. septembra u 17 časova u Aeroklubu organizuje okrugli sto pod nazivom „20 godina tržišne ekonomije - da li su rezultati tranzicije ugroženi svetskom ekonomskom krizom“. Učesnici skupa su renomirani ekonomski stručnjaci iz centralne i jugoistočne Evrope: Andras Inotai (Institut za svetsku ekonomiju u Budimpešti), dr Mihael Erke (FES Beograd), Mihael Dauderštadt (FES u Berlinu), Andrej Kumar (Univerzitet u Ljubljani), Bela Galgoc (Evropski sindikalni institut u Briselu), Nenad Zakošek (Univerzitet u Zagrebu), Ana Trbović (FEFA), Jože Mencinger (Univerzitet u Ljubljani), Mihail Arandarenko (Ekonomska fakultet u Beogradu), Miroslav Ružica (konsultant Svetske banke), Jens Bastian (fondacija ELIAMEP u Atini).

Godinu dana posle početka globalnog kraha, zaposlenima u Srbiji

Socijalne posledice

Mirjana N. Stevanović

ANALIZA

Iako je grupa razvijenijih zemalja ocenila da je, godinu dana od izbijanja jedne od najvećih ekonomskih kriza u svetu, najgore prošlo i da bi trebalo očekivati postepen oporavak svetske ekonomije, Srbiji tek predstoji suočavanje sa posledicama globalne recesije. Razloga za brigu ima, tim pre, što su problemi domaće privrede više vezani za nedovršenu tranziciju i propust države da formira povoljan poslovni ambijent za razvoj realnog sektora, industrije i poljoprivrede.

Uslovi da to učini sada, kada su svetski investitori mnogo oprezniji, mnogo su nepovoljniji nego pre godinu dana, a domaći ulagači nemaju potencijal potreban za oživljavanje iscrpljene

Vlast ekvilibra između pritiska kapitala i svog rejtinga kod osiromašenih radnika, koji su najbrojnije biračko telo

go sporiji od procesa revitalizacije same privrede. Prema rečima profesora Fakulteta političkih nauka i potpredsednika UGS „Nezavisnost“ Zorana Stojiljkovića, takva situacija dovede do sve većeg raslojavanja i nejednakosti u razvoju regiona, a krajnja posledica biće redukcija javnih transfera i potrošnje, čime će u vrtlogu beznađa i siromaštva biti uvučene sve šire kategorije stanovništva.

Pod firmom očuvanja zaposlenosti kao dominantnog cilja, već se dovodi u pitanje ostvarivanje osvojenih socijalnih prava, a uvodi se element fleksibilnosti posla, koji znači daleko manji kvalitet rada i radne zaštite i sve veći broj

Na sredini regionalne „crne liste“

U Srbiji od 2,7 miliona zaposlenih, oko 600.000 njih su neformalno uposleni, na primer u poljoprivredi ili samostalnom biznisu koji nije zvanično registrovan, a oko 200.000 ljudi svrstava se u kategoriju pomažućih članova, obično u porodičnom biznisu. Inače, zemlje jugoistočne Evrope imaju najlošije pokazatelje zaposlenosti u svetu, a Srbija je u sredini regionalne liste. Najveća stopa nezaposlenosti evidentirana je na teritoriji Kosova, 38 odsto, sledi Makedonija sa 35 odsto i BiH sa oko 30 odsto. Ni prognoze za naredni period nisu optimističke, jer čak i u slučaju da privredni oporavak krene bez većih zastoja, to se neće brzo odraziti na tržište rada. Uz to, u Srbiji će i izlazak iz krize ići sporije, pa ukoliko tokom 2010. ekonomski pokazatelji budu bolji, rast stope zaposlenosti trebalo bi očekivati tek 2011. ili 2012. godine, kaže za Forum Mihail Arandarenko.

ekonomije. To potvrđuje i jedan od najvažnijih pokazatelja zdravlja privrede, obim spolnotrgovinske razmene, a u poslednjih godinu dana, inače tanki izvozni saldo umanjen je za 26 odsto, dok je uvoz smanjen za čak 37 odsto. U poslednjih godinu dana, industrijska proizvodnja pala je za više od 15 odsto, a najlošiji rezultati beleže se u prerađivačkoj industriji, gde je obim smanjen za više od 20 odsto, iako je kod nekih grana, poput drvne industrije, proizvodnja čak prepolovljena.

SVE VIŠE GRAĐANA U VRTLOGU SIROMAŠTVA

Svetska ekonomska kriza samo je pospešila proces u koji bi Srbija i inače ušla. Činjenica je da smo dosadašnji razvoj i relativno visoku stopu rasta dugovali sektoru usluga, koji se razvijao na bazi novog zaduženja, a bili su prisutni i prihodi od privatizacije, direktne strane investicije i naša dijaspora, kaže za Forum profesor Ekonomskog fakulteta u Beogradu Ljubodrag Savić, dodajući da su u uslovima krize, svi ti izvori ozbiljno presušili, i jedina nada za privredu koja bez priliva stranog kapitala ne može da funkcioniše, sada su pregovori sa MMF-om, da dobijemo novi kreditni aranžman.

Ta crna ekonomska slika najteže će pogoditi zaposlene, pa će najosetljivije, socijalne posledice krize biti dugotrajne, a oporavak mno-

takozvanih nesigurnih i loših poslova, kaže za Forum Stojiljković. Smanjivanje obaveza iz socijalnih davanja navodno bi trebalo da privuče strane investitore. Istina je zapravo da vlast kolaborira između pritiska kapitala i svog rejtinga kod osiromašenih radnika, koji su najbrojnije biračko telo, pa se i stepen zaposlenosti, u izvesnoj meri zasad drži pod kontrolom.

On navodi da Srbija nijedne godine nije otpustila više od 70.000 radnika, i to ne iz velikih sistema, a taj program bio je relativno održiv zato što je deo sredstva od privatizacije usmeren i na očuvanje socijalnog mira. Činjenica jeste i to da zarade i zaposlenost opadaju sporije nego proizvodnja, a Vlada pokušava da napravi i novu vrstu dogovora sa poslodavcima, kojima nudi pogodnosti ukoliko očuvaju nivo zaposlenosti, tvrdi Stojiljković.

NI „ILEGALA“ NE MOŽE DA BUDE REZERVA

Vlast se trudi da ne smanji sebi manevarski prostor. Preduzimaju se i mere, poput Ljajićeve paketa koji će omogućiti povezivanje staža i pomoć onima koji nisu primali zarade, ali bi valjalo podsetiti da od tog poteza nije moralo da dođe, samo da je država radila svoj posao, naglašava Stojiljković i dodaje da se vlast našla u tesnacu u kome je morala MMF-u da ponudi radikalniju varijantu nego što je ta in-

Na debati o pravima zaposlenih u organizaciji

Država slaba u

U Srbiji se nedovoljno poštuju prava radnika, a poslodavci često krše svoje obaveze, što je najviše posledica nedovoljne efikasnosti državnih institucija i nedorečenosti zakona, ocenili su nedavno učesnici debate „Prava zaposlenih - obaveza ili dobra volja poslodavca“. Debatu je u okviru Demokratskog političkog foruma organizovao Centar za demokratiju uz podršku Fondacije Fridrih Ebert i Usaida.

Svetlana Vukomanović, izvršni direktor Centra za demokratiju, kaže za Danas da je Centar nakon obilaska deset gradova širom Srbije i organizovanja okruglih stolova i razgovora sa građanima, Skupštini Srbije prosledio

amandmane za izmenu Zakona o radu. Naša sagovornica ističe da je sličnim zakonom siva ekonomija znatno smanjena u Bugarskoj, kao i u Bosni i Hercegovini.

Predložili smo da poslodavac ima obavezu da ugovor o radu drži u sedištu delatnosti, kao i da ima obavezu da ga evidentira kod nadležnog državnog organa poput Nacionalne službe za zapošljavanje, što bi omogućilo inspektorima da u svakom trenutku provere da li zaposleni ima sklopljen ugovor. Takođe smo podneli amandman kojim je poslodavac obavezan da evidentira radno vreme - ističe Vukomanovićeva. Ona dodaje kao lošu odrednicu to što je Vrhovni sud prošle godine doneo odlu-

uz pad standarda, najteže pada neizvesnost očuvanja radnih mesta

dugotrajnije od krize

Ovog leta čak su i poljoprivrednici uspeali da štrajkuju ispred Vlade: Protest malinara u Beogradu

stitucija očekivala, a to je značajno smanjenje broja zaposlenih u državnoj administraciji. Međutim, poverenje ne uliva činjenica da vlast zvanično nije pomenula mogućnost smanjivanja broja ministarstava, navodi Stojiljković

Ekonomista Mihail Arandarenko kaže da je, prema anketama o radnoj snazi koja obuhvata kompletno tržište rada u Srbiji, došlo do očiglednog pada zaposlenosti, i to formalne, što nije iznenađenje, ali i neformalne, što znači i da ljudi koji su izgubili posao nisu pronašli drugi, kao i da oni koji su prestali da rade u sivoj zoni (često povremene ili poslove van radnog vremena) nisu uspeali da pronađu novo angažovanje.

- Prema zvaničnim podacima, zaposlenost je pala sa 53 na 50,8 odsto, a stopa nezaposlenosti porasla je sa 14,7 na 16,4 odsto, za populaciju od 15 do 65 godina starosti. Indikativno je i da raste broj prijavljenih na evidenciji Nacionalne službe zapošljavanja, jer on ukazuje

na pad zaposlenosti i u formalnoj i u neformalnoj zoni, koja u Srbiji zauzima značajan deo na tržištu radne snage, navodi Arandarenko.

Podaci Kvartalnog monitoringa navode, pak, da je tržište rada kriza za sada pogodila u manjoj meri nego što je usporila privrednu aktivnost. Podaci o padu zaposlenosti su zabrinjavajući, jer je od početka krize, samo od oktobra prošle do aprila ove godine, broj zaposlenih radnog uzrasta smanjen za oko 160.000. Broj nezaposlenih povećao se u istom periodu za oko 30.000, a recesija je najviše uticala da se smanji zaposlenost mladih do 24 godine starosti, čak za oko 50.000 ili 25 odsto. U najnovijem izdanju KM, dodaje se da je značajno pogođena i starosna grupa od 45 do 54 godine, gde zaposlenost pada za oko sedam odsto. U toj kategoriji tek se očekuju problemi, posle restrukturiranja javnog sektora, gde su natprosečno zastupljeni stariji radnici i gde bi do otpuštanja došlo i da nije bilo krize.

Rastom realnog sektora stvaraju se nova radna mesta

- Bruto društveni proizvod i dalje je veoma nizak. S druge strane, država je i dalje skupa, a pri tom glavni problemi nisu ni brojnost ni visina plata u službama, nego to što je kolač iz koga se zahvata vrlo mali. Srpske vlasti trebalo bi da više vode računa o razvoju realnog sektora, pre svega industrije i poljoprivrede, kao i da se stimuliše izvoz. Time bi se smanjio pritisak na javnu potrošnju, BDP bi rastao mnogo brže, otvarala bi se radna mesta i u takvom ambijentu mogao bi da se očekuje i brži priliv stranih investicija. Stranci dolaze u zemlju u kojoj, pored drugih uslova proizvodnja i potražnja raste. Umesto takvog koncepta, mi smo do sada podsticali samo sektor usluga, koji funkcioniše tako što se firme zadužuju, uvezu robu, prevezu je i prodaju. Krčag se razbio čim je jedna od karika tog lanca, sistem zaduživanja, postao problematičan zbog svetske krize, ističe profesor Ekonomskog fakulteta Ljubodrag Savić.

Političke manipulacije radničkim nezadovoljstvom Daleko od pravog partnerstva

Mirjana Milenković

PREGLED

Kada je proletoš Zoran Bulatović, vođa štrajka novopazarskih tekstilaca sebi odsekao prst, čelni ljudi Srpske napredne stranke pohitali su u tekstilni kombinat Raška. Tomislav Nikolić je tada poručio štrajkačima „da imaju podršku cele Srbije“, i izrazio nadu da će se Vlada okrenuti sirotinji. Naravno, posetu čelnika SNS-a pratile su kamere, tako da je i ovaj „izlet“ u Novi Pazar poslužio pomenutoj stranci za podizanje rejtinga, kao i mnogim drugim partijama prilikom sličnih dešavanja. Kada je kasnije uveden stečaj u kombinatu Raška, uprkos obećanjima ministara, ali i celokupne političke javnosti da se to neće desiti, niko se nije oglasio.

Podrška stranaka nije nedostajala ni štrajkačima firme Zastava elektro iz Rače, ali ni svima onima koji su tokom vrelih letnjih dana blokirali pruge, ulice, trgovce i prazne fabričke hale. Osim opozicione podrške, bilo je tu i „izliva razumevanja“ stranaka iz vlasti, ali kako reče jedan od radnika Niteksa „od tapšanja po ramenu se ne živi, mora nešto i da se jede“.

Socijalni status radnika, velika nezaposlenost i otpuštanja, često su bile teme kojima su se i poslanici bavili u republičkom parlamentu, uglavnom onda kada su na dnevnom redu bili neki drugi zakoni. Da opozicija pokušava da materijalizuje radnička nezadovoljstva jasno je i samim sindikatima, ali svi predstavnici reprezentativnih sindikata tvrde da će se odupreti toj vrsti pritisaka.

Ljubisavu Orboviću, predsedniku Veća Saveza samostalnih sindikata Srbije (VSSS) posebno smeta to što stranke, iako deklarativno podržavaju štrajkove, nikada nisu našle za shodno da se pridruže protestima.

- Nikada sa nama stranački predstavnici nisu izašli na ulice kako bi pokazali da se zaišta solidarišu sa oko 80 odsto građana Srbije koji žive loše ili veoma loše, sa onih 15 odsto koji jedva preživljavaju na ivici gladi, kaže Or-

bović i dodaje da njegov sindikat sa poslaničkim grupama u Skupštini Srbije, ipak ima solidnu saradnju.

Budući da ovaj sindikat ne može sam da podnosi amandmane na pojedina zakonska rešenja, on amandmane prosleđuje poslaničkim grupama. Orbović kaže da su u tom pogledu poslaničke grupe kooperativne, što znači da su i pojedini sindikalni amandmani postali delovi usvojenih zakona.

- Stranačko manipulisanje sindikatima i radničkim protestima najčešće nije otvoreno, već je uglavnom reč o nekim prikrivenim potezima - kaže Zoran Stojiljković, potpredsednik UGS Nezavisnost - stranke pred izbore nude razne sporazume, pa je i Nezavisnost potpisivala takve predizborne sporazume o saradnji, ali se sve završavalo na papiru. On dodaje da je u Srbiji najveći problem to što ne postoji stranka koja bi zastupala sindikalne interese.

Ranka Savić, predsednica Asocijacije slobodnih i nezavisnih sindikata (ASNS) kaže da sindikati nisu apolitični, ali da stranke moraju da ih uvere da će sprovesti ono šta se dogovore.

- Pred pretprošle izbore mi smo sa Demokratskom strankom potpisali Sporazum o međusobnoj saradnji. Međutim, čim su izbori završeni, DS više nije imao vremena za ASNS, pa samim tim nijedna stavka iz Sporazuma nije realizovana. Zbog toga i zbog neodlučnosti ljudi iz vlasti, prilično smo razočarani. No, dobra stvar jeste to što smo se konačno otreznilo i shvatili da ne smemo da dozvolimo da budemo predmet dnevnopolitičke manipulacije, objašnjava Savićeva. Ona smatra da su i sindikati sami prilično krivi što su postali predmet manipulacija, a razloge za to vidi u sindikalnom nejedinstvu.

- Najbolji primer za to kako se zloupotrebljavaju sindikati jesu sednice socijalno-ekonomskog saveta. To je telo u kome sindikati nisu socijalni partneri, već predstavljaju potencijalnu podršku na izborima. Primera radi, na sednicama pet minuta razgovaramo o nacrtu zakona, a ostalo vreme trošimo na priču o nekoj budućoj stranci - objašnjava Savićeva.

U vreme najvećeg broja protesta u Srbiji poslanici bili na produženom godišnjem odmoru: Dom Narodne skupštine

Centra za demokratiju, FES-a i USAID-a zaključeno da su neophodne izmene Zakona o radu

obračunu sa kršenjem prava radnika

ku da čak i kada inspektor otkrije da je radnik zaposlen na crno, ne može da naloži poslodavcu da sklopi ugovor.

Radovan Ristanović, direktor Inspektorata za rad i socijalnu politiku ocenjuje da rad na crno u Srbiji poprima zabrinjavajuće razmere i dodao da je najčešći u trgovini, ugostiteljstvu i trgovini.

- Male kazne predstavljaju olakšavajuću okolnost za poslodavce. Za rad na crno predviđena je kazna od 600.000 do milion dinara, mada je bilo primera da se izriču kazne od 10.000 dinara i to za preduzetnika kome se to ne dešava prvi put, ističe Ristanović. On dodaje da obaveza poslodavca da radnika prijavi

vi tek nakon osam dana takođe predstavlja mogućnost zloupotrebe.

Inače, zakonom zaprećene kazne za rad bez ugovora u Srbiji zavise od toga da li se odnose na preduzetnika ili pravno lice. Kazne od

Osam milijardi evra gubitka zbog sive zone

Ne postoji mogućnost kako bi se utvrdio tačan broj onih koji rade na crno, mada se prema rečima stručnjaka pretpostavlja da se taj broj kreće od 250.000 do 350.000. Stručnjaci takođe procenjuju da Srbija godišnje usled posledica sive ekonomije izgubi oko osam milijardi evra.

400.000 do 600.000 predviđene su za preduzetnike, dok kazne za pravna lica iznose od 40.000 do 50.000 dinara.

- Često kada inspektori dođu u kontrolu i pitaju radnika da li je prijavljen, on odgovara da je zaposlen tek pre dva-tri dana - napominje Ristanović.

Prema njegovim rečima rad inspeksijskih službi trebalo bi zakonski urediti kako bi se tačno znala njihova ovlašćenja, a naveo je da poslodavci na razne načine, pronalazeći „rupu u zakonu“ uspevaju da izbegnu plaćanje kazne.

Milorad Mijatović, predstavnik Saveza samostalnih sindikata Srbije rekao je da je rad na

Za rad na crno predviđena je kazna od 600.000 do milion dinara, a bilo je primera da se izriču kazne od samo 10.000 dinara, i to za preduzetnika kome se to ne dešava prvi put

crno moguće sankcionisati, ističući da bi bilo neophodno da država, sindikati i poslodavci moraju da imaju kvalitetniji dijalog. Kao negativni primer naveo je nekadašnju tekstilnu fabriku u Novom Bečeju, gde zaposleni osam meseci nisu primili platu, a kojima je vlasnik za prekovremeni rad davao po deset evra.

Milena Milikić

Povereništva raznih sindikata u Zlatiborskom okrugu nisu u sukobu, ali ni u ljubavi

Sujeta jača od aktivizma

Nenad Kovačević

Užice - Iako u Užicu i Zlatiborskom okrugu postoje sve podružnice sindikalnih centrala iz Beograda, njihova saradnja je gotovo neprimetna. Čelnici Samostalnog sindikata i UGS Nezavisnost, koji se najčešće u javnosti pojavljuju kao aktivni, dele identične stavove o tome da su radnički problemi isti i priznaju da nema zajedničkih akcija i ozbiljnije saradnje.

- UGS Nezavisnost saradivaće sa svima, ako proceni da to može da pomogne ostvarenju radničkih interesa. Međutim, u sindikalne organizacije po preduzećima umešale su se stranke i mi smo zbog toga veoma oprezni. Pokušali smo saradnju, ali imali smo negativno iskustvo sa Samostalnim sin-

dikatom, kaže u razgovoru za Forum Mile Jeverica, poverenik UGS Nezavisnost za Zlatiborski okrug i navodi da je saradnja ipak moguća ukoliko se preciziraju međusobne obaveze i rokovi. On zamera pojedinim predsednicima sindikalnih organizacija to što češće zastupaju interese poslodavaca nego svog članstva.

Sekretarica Mica umesto sindikata

- U jednom preduzeću u Užicu formirali smo sindikalnu organizaciju, ali pojavio se vlasnik i rekao: „Ko bude u tom sindikatu dobiće otkaz. Imate sekretaricu Micu i sva svoja prava ostvarivaćete preko nje“. Pored toga, i političke stranke žele uticaj u sindikatima i još uvek poslodavci ili neka stranka potkupi nekog sindikalnog lidera, pa je nepoverenje veliko, navodi Drulović.

Petrašin Drulović, predsednik Veća Samostalnog sindikata za opštine Zlatiborskog okruga kaže da je

se, objašnjava Drulović, a potom ističe da „samostalci“ pravnu i drugu pomoć pružaju svim radnicima.

- Pomogli smo radnicima Kožare i štamparije Rujno i mnogi su zbog toga prešli u naš sindikat. Svim sindikatima je u interesu da im članovi budu iz dobrih preduzeća, ali kada ta preduzeća zapadnu u krizu i nastanu veliki radnički problemi, onda ih ostavljaju na cedilu, ističe Drulović.

Sindikalne organizacije na jugu Srbije bez potencijala

Zapetljani u čvor nemoći

Nezadovoljstvo dovoljno samo za okupljanje: Sa jednog protesta u Vranju

Vojkan Ristić

Vranje - Nedefinisana aktivnost bez minimalne strategije, u odnosu na probleme, gde, na primer, više od 40.000 ljudi čeka posao ili su bez njega ostali u sedam opština Pčinjskog okruga, govori o bezizlazu u kome se nalazi jug Srbije. Sindikati na ovom području čiji je najmasovniji predstavnik SSS, pa potom UGS Nezavisnost i ASNS su u teško odmršivom čvoru.

- Samostalni sindikat ima nasleđe bolje prošlosti, ali i neadekvatne kapacitete da se u vremenu od oktobarskih promena prilagodi stvarnosti. Otuda nije ni kolegama lako, ali šta onda radnici mogu da očekuju od nas, s obzirom da smo radikalno ušli u rešavanje problema, iz jedne mnogo manje relaksirane strane, ocenjuje za Forum regionalni poverenik UGS Nezavisnost za Pčinjski okrug Novica Mitić. Za njega je u

Problem stručni kapaciteti

Koristeći kapacitete svog pravnog tima Samostalni sindikat za Pčinjski okrug uspeo je da se izbori u više od trideset slučajeva ugrožavanja prava na rad. Međutim, ovi sindikalci svesni su da je to samo kap u ogromnom moru, kako kažu, „nedefinisanog odnosa između radnika i poslodavca“. Zajednički stav sve tri sindikalne organizacije koje deluju na jugu Srbije, ipak se lako može evidentirati. Naime, svi im je sličan problem nedostatak stručnih kadrova kao i iskustva i umeća u problemima koji su vezani za specifične oblasti tekstilne, kožarske i industrije obuće i prehrane.

toj situaciji najvažnije da se „postigne viši nivo saradnje sa ljudima u gradskoj upravi, sa kojima bi problemi u privredi mogli da se rešavaju u odnosu na vlast“.

- U Vranju i dalje vladaju ikone iz bivšeg vremena, a tu je nemoguće da radnici slobodno razmišljaju, kaže Mitić. Kako predstavnik UGS Nezavisnost navodi on, ali i drugi predstavnici takozvanih opozicionih sindikata „i dalje trpe optužbe i vređanja radnika koji su ostali bez posla, a koji u svojoj nemoći retko prepoznaju mogućnost delovanja kroz sindikate“.

Poverenica ASNS Snežana Veličković, danas, kako sama priznaje, više vremena „troši na prazno“.

- Imamo problema sa visprenim poslodavcima, koji koriste našu nepripremljenost da propratimo sve zakonske mogućnosti, pa smo neravnopravni i u odbrani elementarnih prava radnika. Nalazimo se u stanju „TT sindroma“, između poništene tradicije i bolne tranzicije, pa se snalazimo kako znamo i umemo, objašnjava Veličkovićeva. Ona ipak ukazuje da radnici koji su nedovoljno edukovani, ne mogu računati na dobru volju sindikalnih organizacija, koje su takođe izložene pritisku ekonomskih i političkih moćnika.

- Kao primer navodim činjenicu da mnogi u Vranju razmišljaju više o postavljanju direktora u Kompaniji Jumko, koja je u vlasništvu države i da to bude čovek iz određene stranke, negoli da uvažava naš predlog i postave stručnjaka iz kolektiva. Tu je naša, do duše mimo papira, realna snaga, pa je delimično i za sluga ASNS-a što je na poslednjoj sednici UO odloženo imenovanje direktora, kaže Veličkovićeva.

Štrajkovi radnika iz pojedinih firmi i u nekim regionima ni

Preteću jesen ohla

Nastavak sa 1. strane

Nije tajna da najveće sindikalne organizacije, Savez samostalnih sindikata Srbije, UGS Nezavisnost i Asocijaciju nezavisnih sindikata tište slični problemi, i teška muka radnika, ali se za sve ove godine ovaj trio, kome se nedavno sa sličnim zahtevima priključila i Konfederacija slobodnih sindikata, nijednom prilikom nije akciono ujedinio. Stalne najave o generalnim štrajkovima i ozbiljnim obustavama rada tako sve manje „piju vodu“. Na poslednjem protestu, koji je organizovao SSSS, nije bilo nikog iz konkurentskih sindikalnih organizacija, a na Trgu Nikole Pašića okupilo se tek nekoliko hiljada ljudi.

- Od 2000. imali smo pet ili šest velikih skupova i samo na jednom je bio UGS Nezavisnost. I tada su nas napustili na pola protesta pred Vladom. Mislim da je to bio i jedini put kada su oni izašli. Drugi sindikati očigledno nemaju kapacitete za velike proteste, kaže Orbović.

Da su slabe šanse za ujedinjenje i saradnju sindikata oko iste muke, potvrđuju i u drugoj sindikalnoj organizaciji u Srbiji - UGS Nezavisnost.

- Sindikati nikada nisu bili ujedinjeni. Tako je bilo devedesetih, jer prognani i oni koji su na vlasti nikada nisu mogli da budu zajedno. Tada samo niko o tome nije pričao, a mediji se nisu pitali kada će se ujediniti. Ništa se tu nije promenilo, kaže predsednik UGS Nezavisnost Branislav Čanak.

KAD LIČNI INTERESI PREVLAĐAJU

Najveći problem na sindikalnoj sceni, prema rečima predsednice ASNS Ranke Savić, jeste to što se gotovo svi ponašaju interesno i društveno neodgovorno.

- Svakome je njegov sindikat prioritet prioriteta, dok bi svi trebalo da imamo opšti zajednički interes. Pravog pritiska na državu može da bude tek kada se svi ujedinito i zajedničkim snagama to uradimo. Ovakvo parcijalnim protestima može samo da dođe do haosa, kaže Savićeva.

Umesto da deluju u novim i komplikovanijim tranzicionim uslovima i izgrađuju poverenje sa radnicima, sindikati su se prepustili letargiji i sporadičnim akcijama, a nisu retka i koketiranje sa vlasnicima kapitala. S druge strane, radnici su u nikad gorjoj situaciji i ne veruju svojim sindikalnim liderima u preduzećima, tvrdeći da je tranzicija izbrisala razliku između sindikalaca i poslodavaca.

- Kod mnogih sindikalaca prevladali su lični interesi i umesto da zastupaju prava radnika, oni rade u interesu vlasnika. Zbog toga su i radnici i sindikati razjedinjeni, nespremni, a možda i nesposobni da se bore za radnička prava u novim uslovima. Da bar pokušaju, ali ni to nisu u stanju da učine.

Ovakvo ocenjuje sindikalnu scenu na lokalnom nivou, radnik jednog od najvećih užičkih preduzeća, koje je privatizovano, a koji iz razumljivih razloga želi anonimnost. Upravo taj podatak, da je veoma teško dobiti izjavu za medije od radnika i aktivista sa imenom i prezimenom, dovoljno govori o bojazni tih ljudi za svoju budućnost.

Radnici se godinama kreću u začaranom krugu, u kome država čuti, sindikat iskazuje nemoć ili nesposobnost, stranke i vlast se promovišu, a nade u pravdu i solidarnost nestaju

- U našem preduzeću, a ništa nije bolje u ostalima, sindikat uglavnom reaguje kada umre neki radnik ili penzioner, kada se razboli član porodice nekog radnika kako bi se prikupio novac za pomoć ili kada treba nabaviti smrznuto meso za zimnicu. Sve je onako kako gazda kaže, svedoči naš sagovornik i dodaje da sindikati u unutrašnjosti ne mogu ništa da urade bez podrške i pomoći njihovih centrala u Beogradu. S druge strane, radnici su razjedinjeni i svoje nezadovoljstvo iskazuju pojedinačno, a mnogi su zbog opasnosti od gubitka posla, spremni da čute. Da je takvo ćutanje dobro za njih svedoči i to što postoje predsednici fabričkih sindikata koji su na tim dužnostima i duže od petnaest godina.

- Kako da radnici izađu na ulicu i zatraže svoja prava, kada znaju da njihove sindikalne predstavnike plaćaju vlasnici preduzeća. To nije normalno i retki su sindikalci koji platu primaju od sindikalne članarine. Zbog ličnih interesa i korumpiranosti pojedinog predstavnika sindikata, radnici ne mogu da ostvare osnovna prava, a kamoli da se izbore za bolje uslove rada, veće plate ili da masovno izađu na ulice, ogorčen je naš sagovornik, koji tvrdi da njegove stavove deli najveći deo užičkih proletera.

TEROR POSLODAVACA BEZ OTPORA

„Glasali ili ne glasali, sadašnji predsednik biće i novi predsednik sindikata“, glasi rečenica, koju je izgovorio jedan od direktora velikog preduzeća, a koja je postala tragikomična anegdota o užičkoj sindikalnoj sceni.

Da su problemi radništva marginalizovani, pokazuje i činjenica da, iako je osnovan pre dve godine, lokalno-ekonomski savet u Užicu ne funkcioniše, jer u njemu već godinu i po nema predstavnika lokalne samouprave i poslodavaca. Možda je to i najbolja ilustracija ozbiljnosti „hvatanja u koštac“ sa problemima radnika. Prepušteni sebi, i borbi za golu egzistenciju, godinama se kreću u začaranom krugu, u

Gladni, a ne mogu ni da se leč

Užice - Tranzicija u Užicu prepolovila je broj radnih mesta, jer su mnogi izbrisani iz evidencije Nacionalne službe za zapošljavanje. Od 25 privatizovanih preduzeća, u jedanaest od kojih mnogi jedva zarađuju minimalac ili im zarade kasne ostvari pravo na penziju jer im poslodavci godinama nisu u zdravstveno osiguranje, pa već na ivici gladi ne mogu ni da žive, a oni koji žive, čine više od polovine evidentiranih nezaposlenih ljudi, pa čak i za rad u ovdašnjim parfimerijama i piljarama.

...su uspeli da zatalasaju Srbiju, tako da se pokazalo da bez strateške saradnje nema uspeha

Radilo nejedinstvo sindikata

Šumadijski „recept“ sindikalne saradnje donosi rezultate

Nema uspeha bez logistike i solidarnosti

Zoran Radovanović

Kragujevac - Za razliku od ne tako davne prošlosti, kada su sindikalne centrale ili povereništva ignorisali radničke proteste ili su samo pružale verbalnu podršku, ovogodišnje pobune šumadijskih trudenika pokazale su da takva praksa, barem u Savezu samostalnih sindikata Srbije kad je Šumadija u pitanju, polagano odumire. Ovde je, naime, minulih meseca bilo više ozbiljnih radničkih pobuna i blokada saobraćajnica, koji su bili u centru pažnje. S druge strane, jasno je da takvi protesti ne bi bili tako dobro organizovani, da u tome nisu učestvovali regionalno i lokalno, povremeno i republičko rukovodstvo Samostalnog sindikata Srbije. Rečju, ovde je zaključeno da nema uspeha bez logistike i solidarnosti.

Predsednik sindikata u Zastavi elektro Slobodan Gajić kaže da je saradnja štrajkačkog odbora u toj firmi sa rukovodstvima sindikata bila veoma dobra.

Njihovi aktivisti i čelnici učestvovali su u našim protestima dok je poverenik SSSS u Rači Tomislav Veljković bio redovno sa nama u štrajku i na pregovorima u Vladi. Mnogo su nam pomogli i predsednik Veća SSSS Ljubisav Orbović i čelnik Samostalnog sindikata u Kragujevcu Jugoslav Ristić

Tri centrale na istom zadatku

Milenko Rosić, predsednik štrajkačkog odbora firme Livar Topola, takođe ističe dobru saradnju fabričkog sindikata sa sindikalnim rukovodstvima, ali ne samo „samostalaca“, već i Industrijskog sindikata i UGS Nezavisnost. „Sve tri centrale su podržale naš protest, a najveću pomoć dobili smo od Regionalnog sindikata metalaca u Kragujevcu, koji nam je obezbedio pravnu pomoć u pregovorima sa poslodavcem, kaže Rosić.

koji „pokriva“ i sindikalne organizacije u ostalim šumadijskim opštinama, kaže Gajić u izjavi za Forum. On dodaje da su dobru saradnju imali i sa zaposlenima u drugim kolektivima, pre svega sa onima iz GIK 1. maj iz Lapova, sa kojima su letos organizovali proteste i blokadu pruge Beograd - Niš.

Istovetna muka nas je naterala da se udružimo uz pomoć viših sindikalnih instanci, nakon čega su nadležni morali da počnu da rešavaju zahtevе obe firme. Veliku podršku u protestima pružili su nam i građani Rače, Lapova i Batočine, koji su se solidarisali sa našim problemima, kaže Gajić.

I u sindikalnoj organizaciji GIK 1. maj tvrde da su radnici te firme tokom protesta imali značajnu pomoć sa svih nivoa samostalnog sindikata.

Dolazili su ovde svi čelnici, počev od Orbovića do Jugoslava Ristića iz Kragujevca. Mnogo nam je značila njihova organizaciona i finansijska podrška, ali najviše su nam pomogli sindikalni rukovodioci iz grane, odnosno Duško Vuković, predsednik Republičkog odbora Sindikata građevinaca i čelnik povereništva građevinaca za šumadijsko-rašku oblast Radojica Arsenijević, kaže predsednik sindikata u GIK 1. maj Novica Marković, napominjući da im je pomagao čak i predsednik Opštine Dragan Zlatković, dok su žitelji Lapova, zajedno za radnicima „opsedali“ prugu.

Predsednik Veća SSS Kragujevca Jugoslav Ristić smatra da je sve to primer kojim treba da se rukovode i ostale sindikalne organizacije u svojim sredinama.

Pomagali smo organizaciju protesta radnika Zastave elektro i GIK 1. maj, bili sa njima na protestima u Rači i Lapovu, učestvovali u blokadi pruge i na demonstracijama ispred Agencije za privatizaciju. Sindikalna asocijacija kojoj sam na čelu tako će delovati i ubuduće, odnosno podržavaće i pomagati sve one radničke proteste koji imaju opravdane zahteve, ističe Ristić.

Štrajkovi doneli rešenja samo najupornijima. Sa protesta radnika Zastave elektro u Beogradu

come država čuti, sindikat iskazuje nemoć ili nespособnost, stranke i vlast se promovišu, a nađe u pravdu i solidarnost nestaju. Uglavnom svi kažu da su zaokupljeni sopstvenim problemima i nemoćni su da utiču na tajkunsko-državne dilove i menadžersko-sindikalne ortakluke.

Sa druge strane, na jugu Srbije u Vladičinom Hanu, sindikalci ili usamljeni radnici oslanjaju se na organizovanje protesta u fabričkim krugovima ili na pisanje protestnih pisama nadležnim ministarstvima, jer kako priznaju, njihovi „kapaciteti su ograničeni a pomoć iz beogradskih centrala sporadična“. Trenutno je ovde najteža situacija u Industriji građevinskog materijala „Balkan brik“ i Fabrici omotnog papira i ambalaže koje su privatizovane, ali novi vlasnici ne poštuju ni minimum dogovorenih obaveza, pa su radnici između čekića i nakovnja, odnosno između nadležnih i gladi, prepušteni da na svoju ruku traže ostvarivanje svojih prava.

Situacija nas tera na saradnju, ali kada jedan sin-

Zamber, kaže Snežana Veličković, poverenica ASNS za ovu kompaniju.

Globalna recesija ovde je mnogima postala izgovor da se problemima poštovanja prava radnika i loših privatizacija, bave od slučaja do slučaja. Sa još petoro kolega u Zamberu otpušten sam sa posla, ali uz pomoć pravnika SSS za Pčinjski okrug uspeli smo da dobijemo spor i da budemo vraćeni u Jumko. Sada očekujemo da nas pozovu na posao, kaže Ljuba Stanojkovski, koji je duže od dve decenije radio u Jumku.

Situacija u Jumku je samo ilustracija kako sindikalne organizacije na jugu Srbije nemaju strateški plan za delovanje i da se aktivnošću nekoliko posvećenijih sindikalnih aktivista ne mogu nadvisiti surevnjivosti koje potiču iz vrhova sindikata.

NEOPHODNA OBOSTRANA SOLIDARNOST

Istovremeno, o položaju radnika u Šumadiji najbolje svedoči činjenica da su njihovi protesti bili veoma radikalni, pa je tako grupa zaposlenih u kragujevačkoj fabrici kože Partizan, proletoš štrajkovala glađu gotovo pune tri sedmice, od čega se mnogi još nisu zdravstveno oporavili. Sindikati i radnici su u ovom slučaju ipak pokazali da su spremni da se solidarišu sa nedaćama svojih kolega, pa su podršku pružili sindikalci i radnici Zastavnih i drugih kragujevačkih firmi.

Taj protest radničke solidarnosti ispred Partizana naterao je nadležne u državi da reaguju i primoraju vlasnika firme da ispunji zahteve i prekine agoniju pobunjenih kožara. Hroničari zbivanja na ovdašnjoj sceni mogli bi, ne bez osnova, da primete da su Zastavini i ostali kragujevački radnici mogli da reaguju i pre no što je njihovim kolegama u Partizanu „dogorelo do nokata“. S druge strane, nisu u krivu ni oni koji tvrde da su reagovali kad je bilo najpotrebnije, i da se treba nadati da će, ukoliko se situacija promeni, pa zaškripi kod onih koji su podržavali najugroženije, imati smelosti da uzvrate svojim kragujevačkim ili granskim kolegama.

Predsednik povereništva Saveza samostalnih sin-

dikata u Kragujevcu Jugoslav Ristić kaže tim povodom da su oni spremni za saradnju sa svim sindikalnim i radničkim organizacijama u gradu.

Tu našu spremnost za saradnju sa sindikalnim i radničkim pokretima pokazali smo ne samo na primeru Partizana, nego i prilikom protesta zaposlenih u Zastavi elektro iz Rače, GIK 1. maj iz Lapova i u još nekim firmama. Na osnovu svog dugogodišnjeg sindikalnog iskustva mogu da konstatujem da naš sindikat, zbog dominantnih resursa kojima raspolaže, predstavlja kohezioni faktor u gotovo svim radničkim protestima u ovom regionu, kaže Ristić i dodaje da ima dosta primera saradnje među sindikalnim i radničkim organizacijama, ali i priznaje da to još uvek nije na potrebnom nivou.

Sindikati moraju više da razvijaju svest o nužnosti solidarnosti i međusindikalne saradnje, a da to donosi rezultate pokazuje i ispunjenje zahteva pobunjenih radnika Zastave elektro i GIK 1. maj

Uzrok tome jeste taj što nije dovoljno razvijena svest o potrebi radničke solidarnosti, koja je osnovna snaga sindikalnog delovanja. Sindikati ubuduće moraju više da razvijaju svest o nužnosti solidarnosti i međusindikalne saradnje i da edukuju svoje članove kako da to čine u praksi, ističe Jugoslav Ristić. Da se na delu mogu videti rezultati solidarnosti i saradnje pokazuje po njegovom mišljenju ispunjenje zahteva pobunjenih radnika Zastave elektro i GIK 1. maj

Zajednički smo organizovali i koordinirali gotovo sve njihove akcije i proteste i tako primorali državu da počne da rešava probleme lapovskih i račanskih radnika, pri čemu su ovi drugi, čini mi se, ostvarili istorijsku pobjedu, uspevši da se prvi u Srbiji izbore za reviziju privatizacije fabrike po isteku kupoprodajnog ugovora.

Ljiljana Bukvić i dopisnici Danasa

Nove divizije u armiji nezaposlenih

Vranje - Za samo osam godina opština Vladičin Han se sa petog mesta po isplaćenim zaradama, survala na samo dno ove liste. Zvanični podaci govore da je ova komuna sa 95 procenata neuspešnih privatizacija „srpska crna rupa“ nasred Koridora 10. Slično je i u drugim opštinama, a za poslednjih nekoliko meseci bez posla u sedam komuna Pčinjskog okruga ostalo je između tri i pet hiljada radnika. Od ranije na posao čeka njih preko 30.000. U Kompaniji Jumko broj zaposlenih sa deset hiljada početkom 2.000. godine, sada je opao 1.771. U ovoj godini nije zabeležena nijedna grinfild investicija, a privatizovana je uspešno samo bujanovačka Heba.

Izmene i dopune Zakona o javnom informisanju odraziće se direktno na socijalno-ekonomski status novinara

Otkazi glavna pretnja, plate na nizbrdici

Ivana Tošović

POVODOM

Beograd - Ukoliko neki medij bude novčano kažnjen, prema Zakonu o izmenama i dopunama Zakona o javnom informisanju koji je nedavno počeo da se primenjuje, negativne posledice najviše će osetiti novinari, ističu sagovornici Danasa. Oni naglašavaju da će takve zakonske odredbe dodatno obeshrabriti istraživačko novinarstvo, zbog straha zaposlenih u medijima od gubitka posla, što može da smanji tiraže i time posredno opet ugrozi njihov ekonomsko-socijalni položaj.

Dragana Čabarkapa, predsednica Sindikata novinara Srbije, kaže za Forum da će od Zakona o izmenama i dopunama Zakona o javnom informisanju sigurno najveću štetu imati novinari.

- Direktna šteta će biti ta što će mnogi ostati bez posla, a posao je teško naći u struci i van nje. Indirektna šteta biće ta što će sve eventualne kazne za medije da se preliju na plate

zaposlenih. Zarade novinara su ionako male, a mnogi rade i na crno, ističe ona i naglašava da je reč o dugoročnom ubijanju novinarstva, kao i o ponovnom uvođenju autocenzure na velika vrata. Dodatni problem je taj što se ubija bilo kakav vid kreacije novinara. Ona dodaje da novinari neće biti podstaknuti da otkrivaju afere kad nakon toga mogu da ostanu bez posla.

- Novinari su uplašeni za radna mesta, ne uplaćuje im se radni staž i mogu da dobiju otkaz u svakom trenutku. Ovaj zakon odgovara bogatima, vlasti, a bojim se i opoziciji, kaže Čabarkapa.

- Mislim da je to i bila namera zakonodavca, a i dalje se ne zna ko su autori Zakona - objašnjava Čabarkapa. Naša sagovornica naglašava da su

novinari u Srbiji obespravljani, zastrašeni i poniženi.

- Novinari ni u sindikate ne smeju da se organizuju, da se izbore za svoje plate i status, a kamoli da se bave

Sagovornici Foruma jedinstveni u oceni da će zbog primene izmena Zakona istraživačko novinarstvo otići u zapećak, a da će se prve novčane kazne preliti u manje plate i u brojnija rešenja o prestanku radnog odnosa

istraživačkim novinarstvom, dodaje Čabarkapa.

Dragan Milanović, potpredsednik granskog sindikata medija „Nezavisnost“, ukazuje za Danas da je osnovni problem u vezi sa izmenama i dopunama Zakona o javnom informisanju, iz sindikalnog ugla,

taj što će kolateralna šteta da bude otpuštanje zaposlenih u tim medijima. On naglašava da, ukoliko neki medij bude novčano kažnjen, poslodavac to neće osetiti na svojim pri-

hodima, ali će se „kazne prelivati na plate zaposlenih“.

- Zarade će biti smanjene ili neće ni biti isplaćene, a poslodavac će još za to imati i opravdanje, napominje Milanović i kaže da sindikati, pre donošenja izmena i dopuna Zakona o javnom informisanju, o tome nisu ni konsultovani, kao i da za resorno Ministarstvo sindikat kao da ne postoji.

- Konsultovani smo samo kada je bilo reči o merama pomoći medijima, iako su sindikati tu samo statirali. Međutim, još nije ni obelodanjeno koji mediji su dobili pomoć, zaključuje Milanović.

Ranka Savić, predsednica Asocijacija slobodnih i nezavisnih sindikata

(ASNS), kaže za Forum da niko nije ni vodio računa o tome kako će se izmene zakona o javnom informisanju odraziti na položaj novinara, iako je reč o „suštinski važnom zakonu.“ Ona dodaje da je Zakon zbog određenih ljudi i interesa donesen na brzinu, bez razmišljanja o posledicama. Dodatni problem je taj, naglašava Savićeva, što bi i presude po ovom zakonu mogle da se donose i pod političkim pritiskom.

- Ako neki medij bude kažnjen po ovom zakonu, poslodavac će taj finansijski teret sigurno preneti na novinare i ostale zaposlene u medijima i oni će to prvi osetiti po debljini platnih koverata. S druge strane, medijske radnike niko nije pitao da li uopšte redovno dobijaju plate, da li rade na crno. Time se niko ne bavi, napominje naša sagovornica.

Ona dodaje da je ASNS kritikovala izmene i dopune Zakona o javnom informisanju i upozoravala na efekte na zaposlene u medijima. Savićeva ukazuje da je povodom ovog zakona dodatni problem i nejedinstvo sindikata, a njihovo ukрупnjavanje je neophodno kako bi se neko zaista pobunio protiv ovakvih problema.

Sindikati prosvetnih radnika pred izazovima racionalizacije najavljuju oštar otpor

Zajednički nastup zavisi od ponude ministra

Vesna Andrić

INICIJATIVE

Da li će najavljena racionalizacija u obrazovanju ujediniti tri reprezentativna sindikata prosvetnih radnika, biće poznato tek kada ministar prosvete Žarko Obradović bude objavio konkretan plan ušteda. Lideri Sindikata obrazovanja Srbije, Granskog sindikata prosvetnih radnika Srbije Nezavisnost i Unije sindikata prosvetnih radnika Srbije kažu da „nema razloga da ne nastupaju zajednički“, jer je racionalizacija goruće pitanje domaćeg obrazovnog sistema.

Sva tri reprezentativna sindikata spremna na saradnju, ali ne zaboravljaju prethodne nesuglasice, usput pokazujući mišiće uticaja i brojnosti

- Već smo krenuli u kampanju i borićemo se protiv povećanja broja dece u odeljenju i zatvaranja malih škola. Rešavanje problema obrazovanja u Srbiji ne može se postići nikakvim ukidanjem škola, niti njihovim pripajanjem, jer su uštede minimalne. Procena je da se na godišnjem nivou može uštedeti oko milijardu dinara, što je oko jedan procenat planiranog budžeta za obrazovanje. Smatramo da kvalitetno obrazovanje ne može da se postigne sa 25 ili 30 uče-

nika u odeljenju. U Evropi je taj prosek 15 učenika i oni na PISA testu imaju mnogo bolje rezultate u odnosu na naše iz Srbije, ukazuje Tomislav Živanović, predsednik GSPRS „Nezavisnost“.

On navodi da će „Nezavisnost“ biti protiv svake racionalizacije, osim kada je reč o odeljenjima, odnosno zanimanjima za koja ne postoji potražnja na tržištu rada. Živanović postavlja pitanje „zašto bi prosveta išla

u racionalizaciju, ako je učešće obrazovanja u BDP ispod četiri procenta, a u svim zemljama Evropske unije iznad šest odsto“.

Miodrag Skrobonja iz Unije sindikata prosvetnih radnika Srbije kaže da su svesni da u prosveti ima višak zaposlenih, ali da se u racionalizaciju ne može ući bez ukрупnjavanja škola (uz izuzetke gde je to opravdano), kao ni bez odgovarajućeg socijalnog programa.

- Sa nestrpljenjem se očekuje plan Ministarstva prosvete, jer je situacija na terenu eksplozivna. Direktori pojedinih škola već su izdali neka rešenja o otpuštanju, neka odeljenja su zatvorili, a u drugim povećali broj učenika. U tom delu ne bi smelo da bude razmimoilaženja između sindi-

analizu šta se dobija ukidanjem malih škola. Mnogo veća ušteda se postiže ukidanjem neracionalnih srednjih škola, koje imaju dosta zaposlenih, a ne služe ničemu. Ne može se napamet smanjivati broj zaposlenih, a posle na ta mesta primati novi radnici, što se desilo kada je ministar prosvete bio Slobodan Vuksanović, smatra Pavlović.

Lideri tri reprezentativna sindikata prosvetara različito objašnjavaju zbog čega je prethodnih godina dolazilo do razmimoilaženja. Pregovori sa Vladom oko cene rada, kao i borba za bolje zarade, često su završavali pojedinačnim štrajkovima i distanciranjem, pre svega, Unije sindikata prosvetnih radnika, od druge dve sindikalne organizacije.

Kompromis preko jačanja

Miodrag Skrobonja smatra da je Unija „uvek bila na pravoj strani“, ali da su ih kolege iz drugih sindikata napuštale „čim izvuku neku korist“. „Uniju vode ljudi koji drže dnevnik u školi i najbolje osećaju sve probleme. Kod nas postoji timski rad, svako je stručan za određenu oblast, a ne kao neki doživotni predsednici, koji misle da sve najbolje znaju. Unija je u velikoj ekspanziji, svaki dan nam se priključuje veliki broj članova „Nezavisnosti“. Nama to odgovara, jer smo konačno u situaciji „jedan na jedan“. Sindikat obrazovanja Srbije i „Nezavisnost“ više neće moći da potpišu ono što hoće i da nas potuku, već ćemo morati da tražimo kompromis, optimističan je Skrobonja.

kata, jer se radi o krucijalnim pitanjima - izričit je Skrobonja.

I Branislav Pavlović, predsednik Sindikata obrazovanja Srbije, kaže da je situacija ozbiljna i da će neki zaposleni sigurno ostati bez posla.

- Mi to očekujemo, samo ne znamo koliki će taj broj biti. Ukoliko se takva situacije ne bude mogla izbexi, trudićemo se da ti ljudi dobiju ozbiljne otpremnine. Ima dosta zaposlenih koji bi otišli uz pristojne otpremnine, a oko 3.000 do 4.000 zaposlenih ispunjava jedan od uslova za penziju. Treba izvršiti ozbiljnu

- Unija je imala puno nerezonskih štrajkova i na kraju sa tim nisu ništa uradili. Mene zanima štrajk koji daje rezultat. Kad god je Sindikat obrazovanja Srbije organizovao štrajk, izašli smo sa nekim rezultatom. Ako jedan sindikat hoće da ispadne lider i ne uradi ništa, kakav je efekat toga? Samo maltretiraju članstvo, roditelje i decu. Ovo je profesionalni sindikat, najbrojniji i najorganizovaniji i ostali bez nas ne mogu ništa, ističe Branislav Pavlović, uz opasku da im mnogo više problema prave mali sindikati.

Nekada na istom mestu čak i sa rezervistima, sada spremni na međusindikalnu saradnju: Protest prosvetara

Foto: Beta

Iako se znaci prestanka ekonomske agonije već propagandno eksploatišu, stručnjaci tvrde da najgore tek dolazi

Krah države blagostanja

Ivana Šundić-Mihovilović

IZAZOVI

Zima nezadovoljstva zbog posledica globalne krize je odavno prošla, leto u koloritima radničkog bunta je takođe za nama, a stručnjaci upozoravaju na još crnje dane. Vesti o ukidanju hiljada radnih mesta nikako da prestanu da stižu. Okupljeni pod parolom „Odbijamo da budemo deca finansijske krize“, žrtve sve češće izlaze na ulice da izraze neslaganje sa načinom na koji se njihove vlade hvataju u koštac sa finansijskim kolapsom. Protesti u Evropi izbijaju svugde i postaju agresivniji, a učestala su samoubistva radnika, otmice vlasnika kompanija i uništavanje imovine.

Džozef Stiglic, dobitnik Nobelove nagrade za

Centar za globalna istraživanja navodi da su optimistični naslovi objavljivani i usred velike krize tridesetih godina. Tada su takođe bila neka poboljšanja na berzama, euforični komentari eksperata i onih spremnih da našminkaju statistiku

ekonomiju, smatra da protesti ne treba da iznenađuju, budući da u javnosti vlada mišljenje da vlade spasavaju banke i finansijske koji su izazvali potrese. „Ljudi vide ogromnu nepravdu u tome što su u bankama koje dobijaju ovaj novac upravo oni koji su stvorili probleme“, ističe Stiglic i dodaje da lideri istovremeno pričaju narodu o smanjenju plata i kresanju socijalnih programa.

Ronald Jansen, ekonomista u evropskoj Sindikalnoj konfederaciji, smatra da će socijalni nemiri širom Evrope i dalje nicati kao pečurke, jer nisu samo u pitanju gubici radnih mesta. Socijalne pomoći biće na meti „nemilosti“ poslodavaca koji govore: „Ako želite da sačuvate posao, moraćete da prihvatite smanjenje plata i beneficija“. Najgori scenario, prema rečima Jansena, mogao bi biti kolaps socijalnog modela Evrope. „Veliki je skandal to što vlade pokušavaju da spase finansijske institucije kroz razne novčane injekcije, i kompanije, dajući im kreditne garancije, što sve dovodi do većeg javnog deficita. Ovo nije održivo, stoga mora doći do smanjenja socijalne bezbednosti, koja će opet dovesti do napada na koncept socijalne Evrope. „Plašim se da evropski socijalni model postaje klupko koje se neće moći razmrsiti“, tvrdi ovaj ekonomista.

Prema procenama nekih stručnjaka ekonomska kriza mogla bi koštati 50 miliona radnih mesta širom sveta. To je brojka, koja podgrejava ekstremne primere razarajućih posledica. Island i Letonija služe kao takvi primeri: direktne posledice krize u ovim zemljama bile su i pad njihovih vlada. Bruno Tertajz, stručnjak za socijalnu bezbednost pri Fondaciji za strateška istraživanja u Parizu uveren je da je najveća pretnja po međunarodnu bezbednost „krah vitalnih režima u cilju očuvanja međunarodnog reda i poretka“. Tertajz upozorava da širina i snaga sadašnje globalne krize predstavlja pretnju za sve nacije, bilo da su bogate ili siromašne.

Nasilni protesti u Francuskoj, ali i u Letoniji i Rusiji zabrinuli su evropske lidere koji strahuju da mogu da nastanu neredi, daleko opasniji od onih iz 1968. Nezaposlenost u Francuskoj raste po najvećoj stopi u poslednjih 15 godina, a potrošnja se strmoglavila. Radnici u Francuskoj skloni su ekstremnijim metodama kako bi dali oduška svom strahu od budućnosti. Tako su zaposleni u fabrici automobila Reno letos zapretili da će fabriku dići u vazduh, nezadovoljni zbog otpuštanja. Ukoliko uprave žele „da začepi uši“ pred zahtevima radnika, rešenje može biti i otmica direktora. Još prošle godine je zarobljen direktor jedne fabrike Mišlen, iskustvo koje je doživeo i direktor Sonija

Od socijalnog sloma do razarajućih političkih posledica: Protesti radnika tokom posete predsednika Nikole Sarkozija fabrici Reno

za Francusku. Slično se dogodilo i u fabrici građevinskih mašina Katerpillar, u hemijskom koncernu 3M i u još nekoliko slučajeva.

„Šta drugo da radimo?“ pitaju se zaposleni. „Nemamo nikakve druge municije nego da zarobimo odgovorne.“ Francuski politikolog Stefan Rozis kaže da „sindikati očigledno ne uspejaju pratiti reakcije svojih baza, te zaposleni moraju imati mnogo mašte, ustrajnosti i borbenost da bi pridobili pažnju medija i uzdrmaju upravu i političare.“

Istovremeno, privredna kriza u Nemačkoj će do kraja godine dovesti do gubitaka društvenog proizvoda i pada životnog standarda u vrednosti od oko 250 milijardi evra. Kako su izračunali stručnjaci

Gutenbergov „spas“

U Nemačkoj i neki političari upozoravaju kako sve veća razlika između siromašnih i bogatih može biti izazov ekstremistima da posegnu i za drugim sredstvima. A da je revidiranje socijalne politike uveliko na delu svedoči i tzv. „Gutenbergov list“. Dokument pod naslovom „Predlozi za održivu industrijsku politiku“, izrađen po naručbini ministra ekonomije Nemačke Karla-Theodora Gutenberga, sadrži neke mere spasa koje zahtevaju poslovni lobiji. U ovom dokumentu traži se slabljenje odredbi zaštite radnog mesta, zatim smanjenja isplata tokom bolovanja, odbacivanje predloga o zagarantovanom minimalcu, smanjenje dopunskih troškova plata i „povećana fleksibilnost na tržištu rada“

Nemačkog instituta za privredna istraživanja, to za svakog građanina znači štetu od 3.000 evra. Ekonomski mudraci proriču da će do kraja godine četiri miliona Nemaca ostati bez posla, dok bi krajem 2010. čak 4,75 miliona ljudi moglo da se nađe na birou rada. Od novembra 2008. pojedine firme su skratile radno vreme za 1,7 miliona radnika. Masovnija otpuštanja u Nemačkoj izbegnuta su upravo smanjenjem broja radnih sati. U međuvremenu, smanjenje plata u kombinaciji sa rastućom nezaposlenošću, značajno pogadaju državni deficit u programima socijalne pomoći.

Gordon Braun, britanski premijer smatra da je ovo „prva finansijska kriza globalnog doba“, kao i da istorija ne nudi „jasnu mapu“ kako se nositi s njom. Po njegovom mišljenju, Međunarodni monetarni fond i Svetska banka bile su vizionarske kreacije u vreme kad su osnovani, ali više ne idu u korak s vremenom i neophodne su im reforme. Imajući u vidu činjenicu da je bez posla ostalo oko 2,1 milion ljudi, pojačani strah Britanaca da će izgubiti radno mesto je sasvim opravdan. Kao jedan od najznačajnijih poteza vlade da se izbori sa krizom jeste predlog novog budžeta, fiskalnog programa koji podrazumeva povećanje poreza ljudima s najvišim zaradama za gotovo 50 odsto.

Zanimljivo je da političari i neki mediji euforično govore o početku ekonomskog oporavka. Oni tvrde da se s obzirom na znake oporavka dve najveće ekonomije evrozona - Nemačke i Francuske - popravila slika u celoj Evropi i da treba proglasiti kraj recesije u tom bloku zemalja. Međutim, analiza Centra za globalna istraživanja navodi da su optimistični naslovi tog tipa objavljivani i usred velike depresije u SAD. „U to vreme takođe su bila neka poboljšanja na berzama, euforični komentari eksperata i onih spremnih da našminkaju statistiku. Međutim, brzo su privedeni kraju. Propaganda o okončanju krize je samo preludij nasilnim socijalnim konfliktima“, navode stručnjaci ovog centra.

Neki smatraju da je cilj optimistične retorike da se „zbune radnici i preduprede protesti“. U svim ovim ocenama postoji kombinacija samobmane i kalkulacije, navode ekonomski stručnjaci. Međutim, na međunarodnom planu malo je stvari koje mogu da opravdaju optimizam. Ni direktor MMF Dominik Stros-Kan ne uzima ovakve najave zdravo za gotovo. „Krizna će se nastaviti, uprkos tome što Nemačka i Francuska pokazuju dobre brojke u drugom kvartalu“, kao i Stros-Kan.

Srbija postaje pogodno tlo i za anarhosindikalistički pokret

Crveno-crni prevratnici

Gojko Vlaović

NA MARGINI

Učesnici zbivanja na sindikalnoj sceni Srbije sigurno su imali priliku da na nekom od većih radničkih protesta uoče grupu uglavnom mlađih ljudi, karakterističnu po crveno-crnim zastavama i transparentima koje nose na tim skupovima. Reč je o aktivistima Sindikalne konfederacije Anarhosindikalistička inicijativa (ASI). Ova formacija se od svih drugih koje deluju u Srbiji razlikuje po tome što se zalaže za ukidanje „države, kapitalizma, privatnog vlasništva i hijerarhijskih odnosa u društvu“.

ASI pripada anarhističkoj tendenciji koja se orijentiše na stvaranje sindikata organizovanih na „nehijerarhijskim principima“. Ona sindikate smatra instrumentom koji će ukinuti državu i privatno vlasništvo nad sredstvima za proizvodnju i zameniti ih društvom zasnovanim na „radničkom samoupravljanju“ - modelu koji se potpuno razlikuje od onog koje je postojalo u Jugoslaviji. Ostvarivanje ciljeva anarhosindikalisti vide kroz primenu „direktnih akcija“ koja podrazumeva odbijanje saradnje sa političkim partijama, makar one bile socijalističke, a strategijski šansu za prevrat vide u organizovanju generalnog štrajka. Netrpeljivost ASI-ja prema ekonomskoj eliti i političkim strukturama ogleda se u njihovoj paroli „Gazde i političari su paraziti“.

Anarhosindikalističko delovanje u Srbiji je marginalno i ni u budućnosti ono neće imati veći uticaj na zbivanja u radničkom pokretu. S druge strane dobro je što postoje takve grupacije jer njihovo egzistiranje treba da bude putokaz Vladi Srbije kakvi se sve vidovi otpora mogu pojaviti u uslovima tranzicije. Međutim, čak i da zbog ekonomske krize pridobiju manji deo radništva anarhosindikalisti nemaju šansu za bilo kakav uspeh na duže staze, kaže za Forum sociolog Srećko Mihajlović.

Sekretarijat bio u Beogradu

Iako nisu ništa manje militantni nego njihovi istomišljenici iz drugih zemalja regiona pripadnici ASI se ne mogu po broju i organizovanosti porediti sa, recimo, „kolegama“ u Grčkoj koji su učestvovali u masovnim protestima i blokadama nakon što je policija ubila jednog mladića. Poznavaoći situacije na krajnjoj lelici u Srbiji tvrde da broj aktivista i simpatizera ASI nije veći od stotinak ljudi. ASI učestvuje na svim većim radničkim manifestacijama, a u par navrata obezbeduje Saveza samostalnih sindikata Srbije im nije dozvolilo da im se pridruže. ASI je sekcija Međunarodnog udruženja radnika i radnica (MUR), a generalni sekretarijat te anarhosindikalističke asocijacije je bio u Beogradu, od 2006 do 2008. godine.

Iako ne učestvuje na izborima i u potpunosti odbacuje parlamentarizam, ASI se u više navrata našla u žiži javnosti. Poslednji put, početkom septembra kada je odlukom istražnog sudijske u Beogradu izrečena mera pritvora do 30 dana grupi od šest uhapšenih aktivista koji se terete da su 25. avgusta najpre ispisali grafit na fasadi, a potom bacili dva „molotovljeva koktela“ na zgradu ambasade Grčke. Odgovornost za napad preuzela je grupa „Crni Ilija“, dok ASI negira povezanost sa tom formacijom.

U saopštenju koje je ASI izdala ističe se da „neobična okolnost u ovom slučaju jeste to što se uhapšeni sumnjice da su počinili krivično delo međunarodnog terorizma, a da je optuženi za učestvovanje u paljenju američke ambasade 21. februara 2008. godine, prošao bez tako oštre kvalifikacije“. ASI je skrenula pažnju i 20. maja ove godine kada je tokom posete Džozefa Bajdena, njen aktivista Ratibor Trivunac zapalio američku zastavu, nakon čega je osuđen na 10 dana zatvora. ASI je aktivan i u antifašističkom pokretu pa su tako učestvovali u protestima protiv „Srpskog marša“ u Novom Sadu i Beogradu, a 2001. godine su se solidarili sa Paradom ponosa u Beogradu i tom prilikom se sukobili sa ultradesničarskim grupama koje su prekinule održavanje skupa.

Zaposleni u javnim preduzećima suočeni sa činjenicom da besplatne akcije koje dobijaju vrede manje nego što su očekivali

Radnički deo kolača drastično okrnjen

Gojko Vlaović

TRAGOM

Radnici Naftne industrije Srbije sa velikim nestrpljenjem iščekivali su isticanje zakonskog roka za dobijanje besplatnih akcija te privatizovane kompanije, što bi im u uslovima svetske krize i tranzicije srpske privrede unapredilo životni standard. Međutim, 10. avgusta, kada je rok istekao, radnici su ostali „kratkih rukava“ jer je ceo proces prolongiran, kako objašnjavaju nadležni u Ministarstvu ekonomije i regionalnog razvoja, zbog tehničkih problema i nedovršenih i nepreciznih spiskova.

Privatizacioni savetnik javnih preduzeća Branko Pavlović kaže za Forum da je i pored kašnjenja Ministarstvo ekonomije na dobrom putu da završi posao i da bi radnici NIS-a i punoletni građani Srbije koji takođe imaju pravo na besplatne akcije do njih mogli da dođu za najkasnije tri do četiri sedmice.

Rok nije poštovan zbog birokratsko-tehničkih problema koji su u međuvremenu rešeni. Međutim, veliko radničko nezadovoljstvo izazvaće činjenica da će kada proces konačno bude završen akcije vredeti znatno manje nego što očekuju sindikati. Naime, 24.890 sadašnjih i bivših radnika NIS-a očekuje prenos akcija u vrednosti od 200 evra po godini radnog staža, ali na kraju kada obračun bude obelodanjen cifra neće premašivati 71 evro po godini radnog

Gotovo 25.000 ljudi očekivalo 200 evra po godini staža: Radnici NIS-a na poslu

staža. Do toga će doći zbog toga što je koeficijente vrednosti radničkih akcija država utvrđivala prema procenjenoj vrednosti NIS-a od 2,2 milijarde evra a ne prema realnoj vrednosti emisije akcija koja se određuje na osnovu sume od 900 miliona evra za koliko je NIS prodat ruskom Gaspromnjeftu. Zbog toga će vrednost akcija koju dobijaju radnici i građani biti znatno niža - objašnjava Pavlović. On ističe da je procedura računanja precizirana u Zakonu o pravu na besplatne akcije koji je od početka bio na štetu zaposlenih. Na taj način je država faktički, ka-

tegoričan je Pavlović, umanjila vrednost besplatnih radničkih akcija.

Nije sporno da je sve urađeno u skladu sa Zakonom. Međutim, evidentno je da su radnici i građani oštećeni i da je za to odgovorna država. Upravo je država ta koja mora da insistira na pravdom poslovanju i raspodeli, međutim u konkretnom slučaju koji analiziramo to nije bio slučaj. Uveren sam da će na isti način biti obezvređene akcije, odnosno umanjena njihova vrednost i u slučaju predstojećih privatizacija Telekom, Jata, EPS-a i drugih preduzeća. Takođe, zbog

načina utvrđivanja vrednosti akcija oštećeni će biti i građani Srbije koji imaju pravo na besplatne akcije. Naime, sada se ispostavilo da građani neće dobiti više od 25 evra za akcije NIS-a. Ako se analizira taj podatak građanima neće biti teško da zaključke da neće dobiti obećanih 1.000 evra od privatizacije javnih preduzeća, naglašava Pavlović. On dodaje da očekuje veliko radničko nezadovoljstvo zbog zakađanja vrednosti akcija, ali nije siguran da li će sindikati imati realnu moć da organizuju proteste ili pritiske koji bi omogućili da se faktičko stanje izmeni.

U Sindikatu Telekom Srbije ističu da bi do kraja godine trebalo da budu donete izmene Zakona o pravu na besplatne akcije koje bi omogućile da se među javnim preduzećima čije će akcije biti besplatno deljene nađu i RTB Bor, Komercijalna banka i još neke firme. Prema sadašnjim procenama zaposlenima u Telekomu pripašće od 12 do 15 odsto kapitala preduzeća, a građani bi trebalo da dobiju 15 odsto.

Sindikat Telekom Srbije učlanjen je u Konfederaciju slobodnih sindikata čije članice (sindikati svih značajnijih javnih preduzeća) insistiraju na tome da neće dozvoliti da oko milion zaposlenih u javnim preduzećima i još oko četiri miliona građana ostane „praznih šaka“. Naime, članice Konfederacije slobodnih sindikata spremne su da, ako zatreba, zatraže primenu ranije važećih Zakona o obligacionom pravu i Zakona o privrednim društvima, koji su se primenjivali do 2000 godine, u periodu kada su radnici nekih privatizovanih preduzeća dobili besplatne akcije repektabilne novčane vrednosti.

INFO - FRIDRIH EBERT - INFO

Obnova projekta Politeia

Centar za demokratiju i Fondacija Fridrih Ebert su obnovili višegodišnji projekat obrazovanja za civilno društvo - Politeia. Kroz ovu školu u periodu od 1998. do 2005. godine prošlo je više od 1.500 polaznika. „Politeiu obnovljamo jer želimo da unapredimo znanja mladih članova političkih stranaka o politici, političkoj filozofiji, ideologiji, da razvijemo njihove potencijale i osnažimo ih veštinama za vođenje političkih rasprava i javnog delovanja“, navode organizatori.

Ovaj projekat je proizašao iz dugogodišnje prakse i iskustva Centra da je veliki broj mladih ljudi aktivnih u političkim organizacijama izložen programima koji imaju praktičan karakter, ali ne poznaju osnovne političke i pravne principe. Pojmovi demokratije, demokratske procedure i tolerancije su kod njih usvojeni najčešće na deklarativnom nivou, sadržaj pojedinih ideoloških grupacija je potpuno neizdiferenciran, a neretko se primećuje neprepoznavanje nedemokratskih tendencija i ponašanja. Politeia - Škola za politiku i civilno društvo je održana na Palicu, od 13. do 20. septembra, a učestvovalo je četrdesetak polaznika. O raznim segmentima političke filozofije i društvene teorije govorili su istaknuti predavači: Dragoljub Mićunović, Vladimir Pavićević, Dubravka Stojanović, Vuksin Pavlović, Čedomir Čupić, Zoran Stojiljković, Vesna Marjanović, Milan Vukomanović, Natalija Mićunović i Vladimir Vuletić.

Sindikalna info mreža

U organizaciji FES-a u periodu od 29. 7. do 2. 8. u etno selu Latkovic kod Aleksandrova održana je letnja škola „Sindikalna info mreža“ za mlade sindikalke i sindikalce. Cilj škole je obezbeđivanje podrške mladim predstavnicima sindikalnih organizacija u izgradnji info mreže između sindikalnih sekcija mladih u Srbiji. Učesnici škole, aktivistkinje i aktivisti sekcija mladih Industrijskog sindikata Srbije i Samostalnog sindikata Srbije, stekli su osnovno znanje i veštine o izradi strategije za umrežavanje i međusobnu komunikaciju, upoznali su se sa osnovnim pojmom i tehnikama planiranja projekata i uvideli su značaj timskog rada. Tema su obrađene interaktivnom metodom, koja se bazira na aktivnoj uključenosti svih učesnika, kao i razmeni iskustava i ideja, a kroz edukaciju i radionice stečena su znanja i veštine koje će pomoći u izgradnji info mreže. Skup je iskorišćen i za dogovor o budućoj saradnji sindikalnih sekcija mladih sa Fondacijom Fridrih Ebert.

FORUM SOCIJALNI DIJALOG
FRIEDRICH EBERT STIFTUNG

Mesečni dodatak kancelarije Fondacije Fridrih Ebert u Beogradu i lista Danas

Uređuje: Branislav Božić

Dizajn i prelo: Branislav Bešević

Radnici i sindikalci Ikarbusa uspeli da spreče zatvaranje pogona nakon neuspele privatizacije

Od giganta do ruba propasti

Radovan Bibić

STUDIJA SLUČAJA

Preduzeće Ikarbus koje je tokom osamdesetih i devedesetih godina važno za jedno od najuspešnijih u zemlji i snabdevalo autobusima celo domaće tržište, stiglo je samo za godinu dana na rub propasti. Gigant smešten u Zemunu koji je na početku poslednje decenije 20. veka godišnje proizvodio i do 700 autobusa zaustavio je proizvodne trake usled neuspele privatizacije i nagonimilanih dugova.

Da Ikarbus u svojoj istoriji pamti i bolje dane potvrđuju skoro svi zaposleni koji su svoj radni vek proveli u proizvodnim halama. Sa setom se sećaju kada je svaki od oko 800 zaposlenih imao velika primanja.

Naši autobusi odlazili su u sve krajeve tadašnje Jugoslavije, a ponegde u bivšim republikama SFRJ i danas se voze što svedoči o dobrom kvalitetu. U srećnim osamdesetim nismo morali da brinemo o opstanku, kako fabrike tako ni za ličnu egzistenciju. Ta vremena okončana su

1991. kada nam zbog sankcija propada najveći izvozni posao u istoriji Ikarbusa budući da je 700 autobusa trebalo da izvezemo na tursko tržište. Oko 80 autobusa ostalo je završeno ali nikada nisu prešli granicu, a pojedini i danas stoje u krugu fabrike da svedoče o tom poslu, pričaju radnici koji su u Ikarbusu duže od tri decenije.

Onda dolazi inflacija, a Ikarbus i dalje nastavlja proizvodnju. Vrednost zarada menja se i po nekoliko puta dnevno, ali radnici ne gube entuzijazam i fabrika opstaje da radi za umanjeno tržište.

Zasluge za spas od propasti dugujemo tadašnjem menadžmentu sa generalnim direktorom Stanislavom Glumcem. Pojedinci su ih optuživali za pronevere, ali se ispostavilo da smo zajedno očuvali fabriku i proizvodnju u najtežim vremenima za državu. Preživeli smo ratove, inflaciju, bombardovanje, političke promene, kaže za Danas Velimir Gligorić, radnik koji je u Ikarbusu proveo više od 30 godina, a sada je novi predsednik reprezentativnog sindikata zaposlenih u Ikarbusu.

Prema njegovim rečima, sunovrat najveće domaće fabrike autobusa počinje 2003, što je i uvertira za radničku borbu koja je kulminaciju dosegla

Optimizam uprkos svemu

Stagniranje fabrike Ikarbus, jedan od najviših članova prethodnog menadžmenta, koji je želeo da ostane neimenovan, ne vidi kao borbu za egzistenciju, već kao samo jednu od kriza. On navodi da je Ikarbus u više navrata prolazio kroz teška vremena, te da će kao i tada opstati i povratiti stari sjaj.

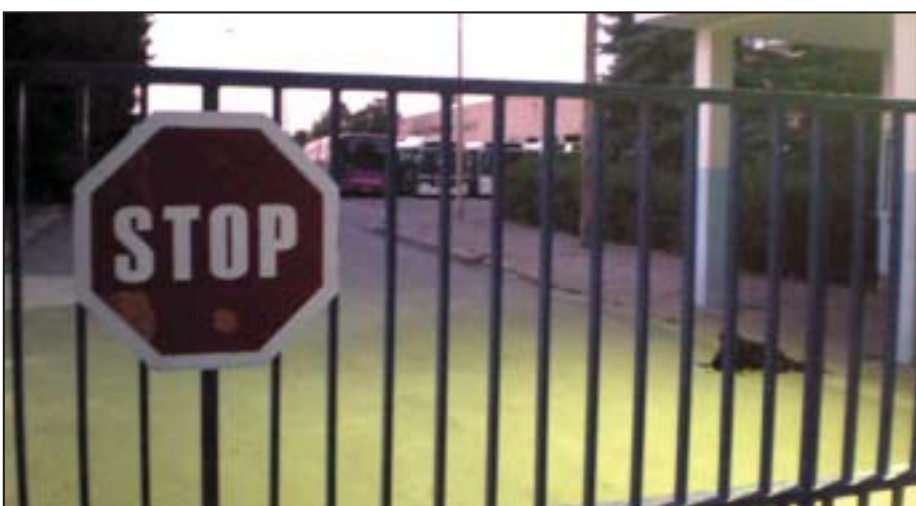
proteklih meseci. Dugovanja se gomilaju, pa od nasleđenih milion tadašnjih nemačkih maraka u plusu ulazi manjak od nekoliko miliona evra. Ni prodaja šest hektara zemljišta 2006. nije uspela da obezbedi dovoljno sredstava za normalan rad.

Ovo se najviše odrazilo na proizvodnju kada smo za nekoliko godina proizveli tek polovinu jednogodišnjeg kontingenta autobusa. Privremeni spas dolazi u vidu proizvodnje 100 klimatizovanih niskopodnih autobusa za grad Beograd. Njih završavamo u avgustu 2008. i ostajemo bez posla, a zarade padaju za 50 odsto. Tada krećemo u otvorenu sindikalnu borbu, priča Gligorić. Radnici su započeli štrajk koji je kulminirao proteklih meseci.

Proizvodni pogoni su stali, a do juna nismo dobili ni martovsku platu. Tačno je da je ruski većinski vlasnik zatekao velika dugovanja koja im je ostavila prethodno rukovodstvo, ali i sami su krivi zato što nisu počeli da sprovode nijednu stavku iz ugovora, pre svega socijalni program. Odlučili smo se za generalni štrajk. Na jednom od zborova smo rešili da „ispratimo“ rusko rukovodstvo iz kruga fabrike, a dugogodišnji direktor i sam je podneo ostavku, ističe Milenko Babić, inženjer koji u Ikarbusu radi 27 godina.

Na zborovima je odlučeno da se borba presele i na beogradske ulice pa su tako zaposleni protestovali i ispred Ministarstva rada.

Naša sindikalna borba urodila je plodom pa je država raskinula ugovor sa ruskim vlasnikom i tako preuzela većinski paket akcija. Sada očekujemo da nam postave zastupnika državnog kapitala, da se u Ikarbusu uvede red i započne proizvodnja kako bismo opet stali na noge i vratili stari ugled, konstatuje naš sagovornik.

Zašto je perspektivna firma morala da zatvori postrojenja: Ulaz u Ikarbus